

**แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้รับสารเด็ก
และเยาวชน ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**
**The Promotion of Folk Toy Media for Children and Youth
Receivers, Fa-ham Sub-District, Muang District,
Chiang Mai Province**

ทิพย์พู่ กฤษสุนทร

ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
E-mail: tippatoonews@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานภาพและการใช้ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน โดยแบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ บะข่างโว่ ไหมโกงเกง คอปเตอร์ไม้ไผ่ และจ๊กจั่น 2) ศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการขาดความนิยม 3) แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน ในตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุ นักเรียนและคุณครูโรงเรียนวัดชะจาว และเยาวชนศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นกลุ่มสตรีปัจจัยแก้วกว้าง ระเบียบวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการลงสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานภาพของภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านขาดผู้ส่งสารและผู้รับสารรุ่นใหม่ จำเป็นต้องหาทางสืบทอด 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดความนิยมของกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน คือ ปัจจัยที่มาจากภายในตัวภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านเอง ปัจจัยจากภายในชุมชน และปัจจัยจากภายนอกชุมชน 3) แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน คือ ด้านผู้ส่งสารต้องพิจารณาศักยภาพ ตั้งแต่การพัฒนาด้านความรู้ การส่งเสริมและเพิ่มพูนทุนความรู้ รวมทั้งต้องรู้จักวิเคราะห์ผู้รับสาร ด้านเนื้อหาหรือสาร ควรใช้วิธีการผสมผสาน ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบในการถ่ายทอดอย่างการลงมือปฏิบัติผนวกกับการใช้สื่อสมัยใหม่ ด้านช่องทางการสื่อสาร ควรเปิดโอกาสให้กับเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมในกระบวนการผลิตของเล่นพื้นบ้าน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ และการประชาสัมพันธ์ ส่วนด้านผู้รับสารใช้กลยุทธ์การเสริมสร้าง ทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ความซาบซึ้ง/ทัศนคติที่ดี (Affection) การทำกิจกรรมต่างๆ (Practice) และการเปิดโอกาส หาเวที หรือพื้นที่ให้ผู้เรียนได้สำแดงภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมด้านอื่นๆ อันได้แก่ ควรผลักดันให้กลายเป็นนโยบายระดับท้องถิ่น ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านควรทำงานร่วมกันกับสถาบันต่างๆ และการสร้างเครือข่าย

คำสำคัญ: การส่งเสริม, ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน, ผู้รับสารเด็กและเยาวชน, จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This research aimed to 1) study the status of traditional toy media that were divided into four types, including Ba Khang Wo, Kong-Kaeng, Bamboo-copter, and Jug-Jun, 2) study the internal and external factors that affecting the lack of popularity, and 3) set the guidelines for promoting the wisdom of folk toy media for the local children and youths in Fa-ham Sub-District, Muang District, Chiang Mai Province. The research samples were the village scholars, elderly people, Wat Kha Yao teachers and students, and Sa

Lee Ping Jai Kaew Kwang local youth culture center. This qualitative research used the interviews and discussion and participatory observation as methods for transferring the folk toy media. The results indicated that 1) the wisdoms of folk toy media was lacking the storytellers and new generation receivers, and therefore requiring to identify the successors, 2) the factors that affecting the lack of popularity in folk toy media among the local children and groups of youths were from the internal factors of the wisdoms of folk toy media themselves, and also the internal and external factors of the local community. and 3) the guidelines to promote the wisdom of folk toy media for the local children and youths in the community were to promote the potential of storytellers by development of knowledge, accumulation and increase of the knowledge resources as well as analysis of the receivers in terms of contents and messages by integration approaches for both contents and formats of the knowledge transfer through the use of modern media. For communication channel, the community should provide the opportunities for children and youths to participate in the local toy production process, preparation of local curriculum, dissemination of local toys through various media and public relations. For the receivers, the community should use the reinforcement strategies that involving the knowledge, affection and practices as well as providing the opportunities, forum, or channel for the learners to show their local wisdom. This also included the other promotion methods, including the application of the folk toy media to the local policies and the extension of the wisdom of folk toy media network and collaboration with the other institutions.

Keywords: Promotion, Wisdom of Folk Toys Media, Children and Youth Spectators, Chiang Mai Province

1. บทนำ

หากจะกล่าวถึงเรื่องราวของสื่อของเล่นพื้นบ้าน ถือว่าเป็นภูมิปัญญาแขนงหนึ่งที่ชุมชนได้สร้างสรรค์ขึ้นมาไว้สื่อความหมาย บ่งบอกตัวตน และใช้เป็นสัญลักษณ์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ด้วยเหตุนี้ สื่อของเล่นพื้นบ้านจึงมีลักษณะออกแบบทำกันตามประเพณี มักผลิตด้วยมือ ไม่คำนึงถึงตลาด มีลักษณะไม่เป็นสากล แต่มีความยืนยาวในแง่ของกาลเวลาที่สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น [1] หรือแม้กระทั่งมีการยึดโยงระหว่างโลกวัตถุกับวิถีชีวิตชาวล้านนา เฉากเช่น กรณีของปะข้างโวที่ไม่เพียงแต่จะทำหน้าที่เป็นสื่อของเล่นพื้นบ้านเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ สร้างความสนุกสนานให้เด็กเท่านั้น แต่ยังเชื่อมร้อยภูมิปัญญาที่เกิดจากการสั่งสมทุนความรู้ของคนในท้องถิ่นในการรู้จักและเข้าใจ นำเอาวัตถุดิบในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ หรือเศษไม้ที่เหลือใช้มาทำของเล่น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อมในการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้อย่างลงตัว

แต่กระนั้นก็ตาม เมื่อสภาพวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงไป เช่น โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนจากการอยู่ร่วมกันหลายๆ รุ่น มาเหลือเพียงพ่อ-แม่-ลูก ศักยภาพในการเป็นผู้ผลิตอะไรเอง ทำใช้เองหายไป กลายเป็นผู้ต้องซื้อหาทั้งหมด เหลือแต่การเป็น “ผู้บริโภค” ประกอบกับความคาดหวังของพ่อแม่ก็มุ่งหวังแต่จะให้เด็ก “เรียนมากกว่าเล่น” เพื่อไปแข่งขันหรือแม้กระทั่งความเจริญก้าวหน้าของวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดของเล่นสมัยใหม่มากมาย ความเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านเช่นนี้ทำให้คุณค่าของเล่นพื้นบ้านเลือนหายไปจากใจของผู้คนและสังคม หรือข้อจำกัดของตัวสื่อพื้นบ้านเอง อย่างเช่นวัสดุที่ใช้ในการทำของเล่นหายากในสังคมเมืองปัจจุบัน หรือแม้แต่ความไม่คงทนถาวร สวยงาม เล่นได้ชั่วคราว และเสียหายง่าย รวมทั้งสีสันของเล่นพื้นบ้านมักไม่ค่อยฉูดฉาด [2]

ภาพที่ 1 ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน บะช่างโว
ไม้โกงเกง คอปเตอร์ไม้ไผ่ และจักจั่น
ในพื้นที่ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับในพื้นที่ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน อันได้แก่ บะช่างโว ไม้โกงเกง คอปเตอร์ไม้ไผ่ และจักจั่น แต่เนื่องด้วยบริบทชุมชนที่เปลี่ยนไปสู่ลักษณะความเป็นชุมชนเมือง ประกอบกับวิถีชีวิตและการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ที่พึ่งพิงของเล่นสมัยใหม่มากขึ้น และรสนิยมของเด็กๆ ที่เปลี่ยนไป ก็ส่งผลทำให้การสืบทอดและความนิยมในตัวภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านดังกล่าวเริ่มลดลงอย่างเห็นได้ชัด

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสถานภาพ การใช้ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านว่าเป็นอย่างไร และมีปัจจัยภายในและภายนอกอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความนิยมในการเล่นของเล่นพื้นบ้านของผู้รับสาร (เด็กและเยาวชน) รวมทั้งแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านอย่างเหมาะสมเพื่อให้ตัวสื่อยังคงสามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อเป็นหลักประกันการดำรงอยู่ของตัวสื่อต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสถานภาพของภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน และการใช้สื่อของเล่นพื้นบ้านของกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน ในตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการขาดความนิยมในภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านของ

กลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน ในตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2.3 เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน ในตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ดังต่อไปนี้

3.1.1 ประชาชนชาวบ้านและผู้สูงอายุ โดยใช้เกณฑ์ตามประเภทของภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 12 คน

3.1.2 เด็กและเยาวชน ประกอบไปด้วยนักเรียนโรงเรียนวัดชะจาว ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่สามารถสอนและฝึกปฏิบัติสื่อของเล่นพื้นบ้านได้จริง และเยาวชนศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นกลุ่มสลิปปิงจัยแก้วกว้าง จำนวน 17 คน ที่คลุกคลีและฝึกฝนสื่อของเล่นพื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยที่ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้ คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่มประชาชนชาวบ้านและผู้สูงอายุ นักเรียนและคุณครูโรงเรียนวัดชะจาว และเยาวชนศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นกลุ่มสลิปปิงจัยแก้วกว้าง และการลงสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Observation) จากกิจกรรมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนวัดชะจาวและศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นกลุ่มสลิปปิงจัยแก้วกว้าง การจัดกิจกรรมการเก็บข้อมูลชุมชน และการจัดการแข่งขันภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง และการวิเคราะห์ขั้นตอน ในลักษณะของ

ข้อความบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก ดังต่อไปนี้

3.3.1 การใช้แบบสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุ นักเรียนและคุณครูโรงเรียนวัดชะจาว และเยาวชนศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นกลุ่มสลีปังจัยแก้วกว้าง เพื่อประเมินการรับรู้สถานภาพของสื่อ การใช้สื่อ และระดับความนิยมในภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน อีกทั้งยังเป็นการเตรียมตัวและสร้างความมั่นใจให้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุที่ผลิตของเล่นพื้นบ้าน

3.3.2 การจัดการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยน สร้างความรู้ความเข้าใจกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านเพื่อวิเคราะห์บริบท และปัญหาชุมชน รวมทั้งคุณลักษณะของตัวสื่อ

3.3.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม จากกิจกรรมการถ่ายทอดภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน (โรงเรียนวัดชะจาว และศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นกลุ่มสลีปังจัยแก้วกว้าง) เพื่อศึกษาสถานภาพการรับรู้ การใช้สื่อ ปฏิบัติรายได้ตอบ และระดับความนิยมในภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน

3.3.4 การจัดการกิจกรรมการเก็บข้อมูลชุมชน โดยให้เด็กและเยาวชนลงพื้นที่สืบค้นในเรื่องบริบท ความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และคุณลักษณะของภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ หรือร่วมกันในกลุ่ม และสรุปผลเพื่อเป็นการติดตั้งและสืบทอดความรู้เรื่องภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านให้แก่เด็กและเยาวชน

3.3.5 การจัดการแข่งขันภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน เพื่อประเมินการถ่ายทอด และสร้างความเชื่อมั่นต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญา

3.3.6 การเปิดเวทีเพื่อคืนข้อมูลให้แก่ชุมชน และร่วมกำหนดแนวทางในการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน ในตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

จากการเก็บข้อมูลต่างๆ จะนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปข้อค้นพบจากการวิจัย ด้วยการพรรณนา และเผยแพร่ผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สถานภาพและการใช้ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสามารถพิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้

4.1.1 ผู้ส่งสาร/ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้สูงอายุ/ผู้ผลิตของเล่นพื้นบ้าน (Sender) ในยุคอดีตมีบทบาทเป็นเพียงผู้ผลิตของเล่น และมีการสอนให้เด็กๆ ทำของเล่นบ้าง รวมทั้งทำหน้าที่ในการทำของเล่นให้กับเด็กๆ เพื่อความสนุกสนานเท่านั้น ในปัจจุบันผู้ส่งสารจำเป็นต้องมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในชุมชนด้วย

4.1.2 เนื้อหาและชนิดของเล่นพื้นบ้าน (Message) ในยุคอดีตมีของเล่นหลากหลายชนิด อันได้แก่ บะข่าง ปีก บะข่างโว่ กัง วัว กังเมือง (กังแม่) กังหัน โยนลูกจักจั่น ไม้โกงเกง เดินกะลา คอปเตอร์ไม้ไผ่ ก้องถ่อบ และเตื่อยไก่ แต่ในปัจจุบันหลงเหลืออยู่ไม่กี่ชนิด คือ บะข่างโว่ จักจั่น ไม้โกงเกง เดินกะลา และคอปเตอร์ไม้ไผ่

4.1.3 ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ในอดีตมักจะจำกัดอยู่ในแต่ละบ้านให้กับลูกหลานของตนเองเล่น หรือใช้พื้นที่วัดนำของเล่นมาเล่นด้วยกันระหว่างเพื่อนฝูง ในปัจจุบันมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การขยายไปสู่วัดในรูปแบบสื่อกิจกรรมใหม่ๆ สื่อสมัยใหม่ เป็นต้น

4.1.4 ผู้รับสาร/ผู้เล่น (Receiver) ในอดีตจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เพราะต้องเล่นของเล่นที่พ่อแม่ทำให้ แต่ในปัจจุบันเนื่องจากพ่อแม่ ปล่อยให้ตายายไม่ได้ทำให้เล่น และมีของเล่นสมัยใหม่เข้ามาอย่างมากมาย ทำให้ผู้รับสาร/ผู้เล่นลดลง และเริ่มจำเป็นต้องสร้างผู้รับสาร/ผู้เล่นแบบวางแผน และแสวงหาผู้รับสารขึ้นมาใหม่

4.2 ปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการขาดความนิยมในภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านของกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน

4.2.1 ปัจจัยที่มาจากภายในตัวภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของกระบวนการสื่อสารของตัวสื่อ อันได้แก่

1) องค์ประกอบด้านผู้ส่งสาร (Sender) คือ บทบาทและสถานภาพของผู้ส่งสารลดลง

2) องค์ประกอบด้านเนื้อหาสาร (Message) คือ การเป็นสื่อวัตถุพื้นบ้านมีลักษณะเป็น “สื่อเจียบ” ไม่มีการสื่อสารผ่านภาษาพูด/ภาษาเขียน จึงอาจทำให้เห็นแต่ “รูป/สื่อ” แต่ “ไม่รู้สาร/เนื้อหา”

3) องค์ประกอบด้านช่องทางการสื่อสาร/สื่อ (Channel) คือ ช่องทาง/พื้นที่/วาระโอกาสในการเข้าถึงตัวสื่อลดลง

4) องค์ประกอบด้านผู้รับสาร (Receiver) คือ รสนิยมของผู้รับสารเปลี่ยนไป

5) บทบาทหน้าที่ของตัวสื่อบางประการหายไป พร้อมกับมีสื่ออื่นๆ (อาทิ สื่อสมัยใหม่ หรือสถาบันใหม่) ในสังคมเข้ามาทำหน้าที่แทน

6) คุณลักษณะเฉพาะพื้นที่/เฉพาะพื้นที่ (Area-Based) แม้จะเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านได้แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ร่วมของแต่ละชุมชนท้องถิ่นก็ตาม แต่ทว่าความเฉพาะที่/เฉพาะพื้นที่นั้น อาจทำให้การสืบทอดไปยังผู้รับสารรุ่นใหม่อ่อนช้อยยาก

4.2.2 ปัจจัยจากภายในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อความนิยมของผู้รับสารเด็กและเยาวชน อันได้แก่

1) สภาพภูมิศาสตร์ชุมชน เช่น ความเป็นชุมชนเมือง มีห้างสรรพสินค้าเข้ามา เป็นต้น

2) ลักษณะชุมชนเปิด/ปิด ยิ่งชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมที่เปิดต่อโลกภายนอก อาจทำให้ความเจริญก้าวหน้าของวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีเข้ามาได้ง่าย ทำให้เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันมีความสนใจ หรือรสนิยมเปลี่ยนไปหันมาสนใจของเล่นสมัยใหม่ที่สามารถเข้าถึงรวดเร็ว

3) ความเชื่อของชุมชน เมื่อมีความทันสมัยและความเจริญก้าวหน้าเข้ามา ทำให้สื่อพื้นบ้านหลายชนิดได้รับการตีความหมายใหม่ (Redefined) ว่าเป็น

ผลิตภัณฑ์ “โบราณโบราณ” หรือ “พันยุคพันสมัย” และมีแนวโน้มสูญหายไปแล้วจากชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างสื่อของเล่นพื้นบ้านที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติกับของเล่นสมัยใหม่ที่สามารถเข้าถึงรวดเร็ว และเรียกถึงความสนใจได้ง่ายกว่า

4.2.3 ปัจจัยจากภายนอกชุมชนต่างๆ ที่มีอิทธิพลเข้ามากระทบกับชุมชน สื่อชุมชน และส่งผลกระทบต่อความนิยมของผู้รับสารเด็กและเยาวชน อันได้แก่

1) มิติทางการเมือง เช่น นโยบายของภาครัฐ/ท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้การจัดสรรอุดหนุนงบประมาณที่จะมาสนับสนุนมีลักษณะไม่แน่นอน

2) มิติทางสังคม ทุกวันนี้ในระบบทุนนิยมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมแบบใดล้วนเป็นสินค้าที่ได้รับการผลิตขึ้นโดยนายทุนอุตสาหกรรมแล้วป้อนกลับสู่มวลชน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วัฒนธรรมมวลชน” ที่เกิดจากการผลิตแบบระบบสายพานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แพร่กระจายไปในวงกว้างและมีการบริโภคกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน จนทำให้คุณค่าความหมายได้ถูกกลืนลง เช่น การมองสื่อของเล่นพื้นบ้านเป็นเพียงของเล่นเพื่อสร้างความสนุกสนานชั่วคราว เป็นสินค้าไว้อื้อขาย แต่หลงลืมว่ามีบทบาทหน้าที่มากกว่านั้น เช่น การเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับเด็ก เป็นต้น

3) มิติทางเศรษฐกิจ หลังจากประเทศไทยดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติเพื่อสร้างความทันสมัยหลายประการให้ทัดเทียมนานาชาติ อารยประเทศ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทางสังคมหลายประการด้วยกัน เนื่องจากนโยบายวัฒนธรรมใดๆ หรือภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านก็จะถูกตีความเสียใหม่ว่าเชย ล้าหลัง และถ่วงรั้งความเจริญทางเศรษฐกิจของชาติ

4) มิติทางเทคโนโลยี/สื่อมวลชน/สื่อสมัยใหม่ ด้วยประสิทธิภาพของเทคโนโลยี/สื่อตัวใหม่ๆ เช่น สื่อมวลชน คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น คงจะไม่

ข้อกังขาใดๆ ในแง่ของศักยภาพอันวิเศษของสื่อเหล่านี้ใน

แง่มุมเชิงเทคนิค และด้วยลีลาเกือบตรงกันข้ามกับสื่อของเล่นพื้นบ้านทำให้เบียดแทรกได้ไม่ง่าย

5) มิติการเข้ามาของหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อท้องถิ่นตามนโยบายของหน่วยงานนั้นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ขาดความเข้าใจในตัวของภูมิปัญญาอย่างแท้จริง

6) มิติความเจริญและความทันสมัยที่ถูกรับเข้าภายในชุมชน ดังนั้น เมื่อภูมิปัญญาสื่อท้องถิ่นต้องเผชิญหน้ากับความเจริญและความทันสมัย จึงอาจมีภูมิปัญญาสื่อท้องถิ่นหลายๆ ชนิดที่ถูกกลืน หรือแม้กระทั่งล้มหายตายจากไป

7) มิติความเร็วเข้า/ความรุนแรงของการเข้ามาของปัจจัยภายนอก ในช่วง 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถาโถมเข้ามาของสื่อสมัยใหม่

8) มิติคู่แข่ง ในปัจจุบันต้องยอมรับว่าประเภทของเล่นเด็กมีอย่างมากมาย และหลากหลายยี่ห้อให้เลือกบริโภค ทำให้เป็นคู่แข่งที่เบียดขับของเล่นพื้นบ้านได้อย่างง่ายดาย

9) มิติโครงสร้างครอบครัวและวิถีชีวิตของเด็กและผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงไปจาก “หาอยู่หากินเอง” มาเป็น “หาเงินแล้วก็ไปใช้เงิน” แทน ทำให้ของเล่นส่วนใหญ่มักจะซื้อแทนที่ทำขึ้นเอง

4.3 แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน ตำบลฟ้าฮ่ามอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

4.3.1 แนวทางการส่งเสริมด้านกระบวนการสื่อสาร (S-M-C-R)

1) แนวทางการส่งเสริมด้านผู้ส่งสาร (Sender) ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา/ปราชญ์ผู้ทำของเล่นพื้นบ้านในฐานะผู้ส่งสารจะต้องพิจารณาถึงศักยภาพในการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ต่างๆ สู่ผู้เล่นหรือผู้รับสาร อันได้แก่ การพัฒนาด้านความรู้ การสั่งสม และเพิ่มพูนทุนทางความรู้ และต้องรู้จักวิเคราะห์ผู้รับสาร

2) แนวทางการส่งเสริมด้านเนื้อหาหรือสาร (Message) การปรับเปลี่ยนด้านเนื้อหาและรูปแบบในการถ่ายทอดสื่อของเล่นพื้นบ้าน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ซึ่งจะสามารถดึงดูดผู้รับสารกลุ่มนี้ให้มาสนใจได้ อันได้แก่ การปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดจากการถือเอาผู้สอนเป็นตัวตั้ง (Teacher-Oriented) มาสู่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถามกับสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ การถ่ายทอดรูปแบบและเนื้อหาแบบการผสมผสาน (Hybridization) ระหว่างกิจกรรมบอกเล่าเรื่องราวและคุณค่าความหมายที่ซ่อนไว้ในวัสดุทำของเล่นพื้นบ้าน (ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้เข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่นดังเช่นในอดีต) เสมือนเป็นการเสริม “ราก” แห่งคุณค่าในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ยังได้ผนวกให้มีกิจกรรมการตกแต่งระบายสีเมจิกตัวของเล่นตามความสนใจและจินตนาการของเด็กเอง

3) แนวทางการส่งเสริมด้านช่องทางการสื่อสาร (Channel) การสรรหาช่องทางให้กลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม คลุกคลีกับของเล่นพื้นบ้าน และสร้างความผูกพันระหว่างของเล่นพื้นบ้านกับกลุ่มเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น อันได้แก่ การจัดโอกาสให้ผู้รับสารได้เข้าร่วมในกระบวนการและขั้นตอนของ “การผลิตสื่อ” การเพิ่มช่องทางในการเผยแพร่ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน การปรับประสานโดยนำสื่ออื่นๆ มาเป็นองค์ประกอบเสริม (Articulation) การโยกย้ายพื้นที่ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูล และการเผยแพร่ผ่านการจัดทำของที่ระลึก/ของฝาก

4) แนวทางการส่งเสริมด้านผู้รับสาร/ผู้เล่น/ผู้ใช้ (Receiver) แม้กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านจำเป็นต้องทำให้ครบทุกองค์ประกอบการสื่อสาร ตั้งแต่การสืบทอดตัวผู้ผลิต (Sender) ผู้เล่น/ผู้ใช้ (Receiver) รูปแบบและเนื้อหา (Message) อีกทั้งการหาช่องทางใหม่ๆ (Channel) ก็จริง แต่องค์ประกอบการสื่อสารที่สำคัญอีกประการที่ขาดไม่ได้ก็คือผู้เล่น/ผู้ใช้

ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมผู้รับสาร อันได้แก่ การทดลอง ให้เป็นผู้ผลิต กลยุทธ์การเสริมสร้าง K-A-P ให้กับผู้รับสาร และการเปิดโอกาสและการหาเวทีหรือพื้นที่ให้ผู้เรียนได้สำแดงภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.3.2 แนวทางการส่งเสริมด้านอื่นๆ ภายนอกตัวภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน

1) ควรผลักดันให้กลายเป็นนโยบายระดับท้องถิ่นที่มีความสำคัญและมีการกำหนดนโยบายอย่างเด่นชัดจากภาครัฐ จะได้เป็นกลไกหนึ่งที่จะสามารถผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติทางอย่างจริงจังขึ้นได้

2) ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านควรทำงานร่วมกันกับสถาบันต่างๆ และสร้างเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายใหม่ๆ เพื่อสืบทอดตัวภูมิปัญญาโดยเชื่อมโยงเครือข่ายไปสู่เยาวชน สถาบันการศึกษา หรือองค์กรชุมชน

5. อภิปรายผล

5.1 การเสริมหรือขยายช่องทางสื่อสารเพื่อเปิดพื้นที่และหาโอกาสให้ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาและเด็กเยาวชนได้โคจรมาพบกัน (Channel)

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านในสถานการณ์ปัจจุบันก็คือ ในขณะที่ผู้ส่งสารยังดำรงอยู่ และตัวสื่อพื้นบ้านเองก็มีปริมาณผู้รับสารที่ชื่นชอบอยู่ด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้วิจัยได้ทดลองจัดกิจกรรมสอนภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านที่โรงเรียนวัดชะจาว แต่ทว่าช่องทางที่จะเชื่อมต่อระหว่างคนสองกลุ่มนี้ เริ่มถูกฉีกรอนหรือหดตัวลง ซึ่งนั่นหมายความว่า เมื่อช่องทางการสื่อสารดังกล่าวขาดหายวาระโอกาสที่จะเกิดการสื่อสารระหว่างคนสองกลุ่ม (ผู้ส่งสาร/ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านกับผู้รับสารเด็กและเยาวชน/ผู้เล่น/ผู้ใช้) นี้ก็เป็นได้ยากยิ่งนัก

ดังนั้นการทำงานหรือแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชน จึงต้องอาศัยกลยุทธ์ดังต่อไปนี้

1) กลยุทธ์การเสริมหรือขยายช่องทางการสื่อสารให้มากไปกว่าวาระโอกาสแบบเดิมๆ ที่เคยมีมา เช่น การโยกย้ายและขยายไปสู่พื้นที่โรงเรียนต่างๆ เสมือนเป็นการมอบหมายภารกิจการสืบทอดภูมิปัญญาให้กับสถาบันการศึกษา

2) กลยุทธ์การจัดการโอกาสให้ผู้รับสารได้เข้าร่วมในกระบวนการและขั้นตอนของ “การผลิตสื่อ” นอกจากการฝึกฝนให้เด็กและเยาวชนได้เล่นของเล่นพื้นบ้านเป็นแล้ว ยังเป็นการฝึกฝนให้เรียนรู้กระบวนการผลิตของเล่นพื้นบ้านเสียก่อน เมื่อเข้าใจแล้วก็จะทำให้เกิดความยั่งยืนมากกว่า และที่สำคัญคือ ทำให้ภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านสามารถดำรงอยู่ไปพร้อมๆ กัน ดังเช่นพ่อหลวงอานนท์ ไชยรัตน์ที่พยายามเข้าไปสอนของเล่นพื้นบ้านตามโรงเรียนต่างๆ หรือการเปิดพื้นที่สื่อกิจกรรมใหม่ๆ อย่างการแข่งขันของเล่นพื้นบ้านในงานประเพณีต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งการเปิดพื้นที่สำหรับเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

3) กลยุทธ์การเพิ่มช่องทางในการเผยแพร่ภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน การสรรหาช่องทางใหม่ในการนำเสนอของเล่นพื้นบ้านสู่กลุ่มเด็กและเยาวชน สามารถสร้างโอกาสในการทดลองทำและทดลองเล่นของกลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชนให้มีมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการลดข้อจำกัดเรื่องสถานที่ เวลาในการถ่ายทอด รวมถึงการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้าน ตัวอย่างเช่น การเผยแพร่ผ่านสื่อสมัยใหม่อย่างเฟสบุ๊ค หรืออินสตาแกรม

อย่างไรก็ดี จากข้อค้นงานวิจัยชิ้นนี้เป็นบทพิสูจน์ให้เห็นว่าไม่ใช่เพราะผู้ส่งสาร/ปราชญ์ชาวบ้านผู้ถ่ายทอดหรือตัวภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านมีลักษณะเขย ไม่ทันสมัย ล้าหลัง รวมทั้งอคติในการมองว่ากลุ่มผู้รับสารเด็กและเยาวชนไม่สนใจภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน แต่เพียงเพราะคนสองกลุ่มไม่มีพื้นที่ และวาระโอกาสที่จะพบกันมากกว่า ดังนั้น การเสริมหรือขยายช่องทางสื่อสาร (Channel) ให้กับภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านเสมือนเป็น

การเปิดพื้นที่และหาโอกาสให้ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาและเด็กเยาวชนได้โคจรมาพบกันอีกครั้ง

5.2 การสืบทอดผู้รับสาร (Receiver) แม้กระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านจำเป็นต้องทำให้ครบทุกองค์ประกอบการสื่อสาร ตั้งแต่การสืบทอดตัวศิลปิน (Sender) ผู้ชม (Receiver) รูปแบบและเนื้อหา (Message) อีกทั้งการหาช่องทางใหม่ ๆ (Channel) ก็จริง แต่เมื่อเปรียบเทียบความกังวลใจในเรื่องการสืบทอดศิลปินหรือผู้ส่งสาร ดูเหมือนว่าจะไม่ค่อยวิตกกังวลเรื่อง การสืบทอดผู้ชมเท่าใดนัก [3]

ทว่าตามหลักของกระบวนการสื่อสารแล้ว การสืบทอดผู้รับสาร/ผู้เล่น/ผู้ใช้จะเป็นหัวใจและเป็นภารกิจที่ยากยิ่งกว่าการสืบทอดฝ่ายผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตเสียอีก โดยเฉพาะหากตั้งความคาดหวังที่จะมี “ผู้รับสารที่ใช้/เล่นเป็น” (Smart Audience) ประกอบกับสภาพการณ์ในปัจจุบันที่การสืบทอดผู้รับสารดูเหมือนจะเป็นปัญหาใหญ่ของภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน เพราะในอดีตกลุ่มผู้รับสาร/ผู้เล่น/ผู้ใช้ของเล่นพื้นบ้านเป็นกลุ่มที่ใช้เวลายาวนานในการค่อยๆ ฝึกฝนและสั่งสมประสบการณ์การเล่น/การผลิต จึงทำให้ผู้รับสารในอดีตส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (By Nature) [4]

ในทัศนะของผู้วิจัยที่ประเมินจากข้อค้นพบในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า กลุ่มผู้รับสาร/ผู้เล่น/ผู้ใช้ของเล่นพื้นบ้านในยุคปัจจุบันนี้มีทุนความรู้เกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านลดน้อยลง ดังนั้น ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้านได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการกระบวนการสร้างและพัฒนาตลาดผู้เล่น/ผู้ใช้ โดยขยายช่องทางการสืบทอดเข้าสู่สถาบันการศึกษาอย่างโรงเรียนหลายแห่งในชุมชนเพื่อที่จะติดตั้งภารกิจการสืบทอดให้กับผู้รับสารโดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่

ดังนั้น งานสำคัญที่โรงเรียนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนเป็นแรงหนุนเสริม น่าจะเป็น “การช่วยสืบทอดผู้เล่น/ผู้ใช้ของเล่นพื้นบ้าน” เพราะเป็นสถาบันที่รวมเด็กๆ ไว้ได้มากที่สุด และยังได้มีโอกาสใช้เวลาใช้ชีวิตร่วมกับเด็กๆ อย่างยาวนานกว่าสถาบันอื่นๆ ในสังคม ประกอบกับการ

ที่กลุ่มผู้รับสารรุ่นใหม่อย่างเด็กและเยาวชนมีศักยภาพในการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชน เพราะมีความพร้อมในหลายๆ ด้าน เช่น ความพร้อมด้านกายภาพ ความพร้อมด้านความรู้และการจดจำ รวมทั้งถือเป็นกลุ่มใหญ่ของสังคม จึงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่แปลกนักที่ผู้ถ่ายทอดจะมอบหมายภารกิจการสร้างและพัฒนาตลาดผู้รับสารให้เป็นภารกิจหลักของ “โรงเรียน” [5] นอกจากนี้การขยายช่องทางการสื่อสารผ่านการสานเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนก็เป็นอีกกลวิธีหนึ่งในกระบวนการสร้างผู้รับสารเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การเข้าสู่สถาบันการศึกษาอย่างโรงเรียนในชุมชน นอกจากจะเป็นการสืบทอดผู้รับสารที่มีประสิทธิภาพแล้ว อีกด้านเป็นการเข้าไปในโครงสร้างของสถาบันสังคมเพื่อ “ความยั่งยืน” ของวัฒนธรรมสื่อของเล่นพื้นบ้านในอนาคต

สำหรับทางผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้านในช่วงแรกๆ อาจเอารสนิยมของกลุ่มเด็ก หรือวัยรุ่นเป็นตัวตั้งโดยให้เขาสัมผัสกับการทำและการเล่นของเล่นพื้นบ้านเพียงอย่างเดียวไปก่อน แม้อาจจะไม่สร้างความรู้สึกชื่นชมและเต็มคำในสุนทรีย์ แต่เมื่อพวกเขาได้รับการฝึกฝนเรียนรู้ควบคู่กับการสั่งสมประสบการณ์ในการเล่นและการใช้อย่างเหมาะสมก็จะเริ่มไปสู่ระดับของการเป็น “ผู้รับสารที่เล่นเป็น/ทำเป็น” (Smart Audience) ก็จะถอดความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวสื่อที่มีลักษณะสื่อเงียบให้มีโอกาสได้ส่งเสียงออกมา โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อที่จะพิทักษ์รักษาและเป็นพลังผลักดันวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ในชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.1.1 การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน ทว่ายังไม่ได้ลงรายละเอียดในเรื่องของการสืบทอด การปรับปรุงประยุกต์ หรือการสร้างเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นภาพรวมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6.1.2 การศึกษาแนวทางในการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านในครั้งนี้ สามารถนำไปปรับใช้ได้กับงานวิจัยสื่อพื้นบ้านประเภทอื่นๆ ที่มีอยู่หลากหลายในประเทศไทยเพื่อการอนุรักษ์ และสืบสานต่อไป

6.1.3 การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านสำหรับกลุ่มผู้สารถเด็กและเยาวชน ดังนั้นควรมีการศึกษาผ่านตัวแปรอื่นๆ เช่น รสนิยมของผู้รับสาร ความแตกต่างของการบริโภคสื่อของกลุ่มผู้รับสาร เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

6.2.1 สำหรับสถาบันการศึกษาในชุมชนควรส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน โดยจัดตั้งชมรมหรือพิพิธภัณฑสถานสื่อของเล่นพื้นบ้าน หรือนำภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้านเข้าปวงรณการกัการเรียนการสอนในแต่ละวิชาเพื่อที่จะให้เด็กๆ ได้สัมผัสและปลูกฝังคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชนอีกด้วย

6.2.2 สำหรับผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา ประชาชนชาวบ้าน หรือผู้ผลิตสื่อของเล่นพื้นบ้าน ควรคำนึงถึงมิติการสืบทอดผู้รับสาร ทั้งในเชิงปริมาณ เช่น การขยายไปสู่สถาบันการศึกษาในชุมชน หรือการแสวงหาเครือข่ายใหม่ๆ พร้อมทั้งพัฒนาในเชิงคุณภาพสู่การเข้าใจความหมายที่ซ่อนเร้นในภูมิปัญญาสื่อของเล่นพื้นบ้าน ดังนั้น ในปัจจุบันผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาจำเป็นต้องมุ่งเน้นการสร้างผู้รับสาร ทั้งผู้รับสารที่เป็นผู้สนับสนุนภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้าน และผู้รับสารที่อาจจะกลายมาเป็นผู้ส่งสารในอนาคต

7. เอกสารอ้างอิง

[1] สมสุข หินวิมาน, การจัดความรู้ด้านสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน : หนึ่งปีกับการทำงานที่ผ่านมา, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการโครงการเมธีวิจัยอาวุโส ,การสื่อสารเพื่อชุมชน : โอกาสและความเป็นจริง, ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550, หน้า 14.

[2] กาญจนา แก้วเทพ และเจียรชัย อิศรเดช, สื่อพื้นบ้าน ขานรับงานสุขภาพ, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

[3] กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, สื่อพื้นบ้านเชิงสร้างสรรค์ สุขภาพ ชุมชน เข้มแข็ง , โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

[4] ทิพย์พุด ฤกษ์สุนทร, การวิเคราะห์การปรับตัวของสื่อพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, 2552, หน้า 387.

[5] ทิพย์พุด ฤกษ์สุนทร, การวิเคราะห์การปรับตัวของสื่อพื้นบ้าน : ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, 2552, หน้า 388.